

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 097/23

KLAGER: Urtebakeriet AS
PUBLIKASJON: Vestnytt
PUBLISERINGSDATO: 02.03, 03.03, 08.03, 13.03.2023
STOFFOMRÅDE: Næringsliv
SJANGER: Nyhet/aktualitet
SØKERSTIKKORD: Kildekritikk og opplysningskontroll, opptre hensynsfullt, saklighet og omtanke, samtidig imøtegåelse, dekning i tittel og ingress.
REGISTRERT: 07.05.2023
BEHANDLET I PFU: 27.09.2023
BEHANDLINGSTID: 140 dager
KLAGEGRUPPE: Bedrift
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.: 3.2, 3.9, 4.1, 4.4, 4.14
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER:

SAMMENDRAG:

Vestnytt publiserte i mars 2023 flere artikler som handlet om et eiendomssalg i Øygarden kommune, der det kommer fram påstander om ulovlig drift og uregelmessigheter knyttet til bruken av eiendommen. Disse tre artiklene er klaget inn til PFU:

- «Kjøpte Urtebakeriet for 14 millioner, men får ikke lov til å drive næring på eiendommen»/«Urtebakeriet på Algrøy har blitt drive ulovleg i alle år» (02.03.23)
- «Det er vanskeleg å setje strek over det ulovlege som er gjort på Urtebakeriet» (03.03.23)
- «No sel dei kafeen: – Fem år var planen» (13.03.23)

KLAGEN:

Klager Kirsti Johanne Back driver Urtebakeriet AS, og anfører at eiendommen ble solgt som privat eiendom, og er adskilt fra næringsvirksomheten Urtebakeriet. Klager viser til at det i salgsoppgaven var tydelig hva de ulike bygningene var godkjent som. At ny eier ønsket å drive ny virksomhet er et forhold mellom ny eier og kommunen, anfører klager.

Vestnytt tok kontakt om at ny eier hadde fått nei til å drive restaurantdrift på eiendommen og spurte om klager hadde noe å si om dette. Klager anfører at hun informerte om at

eiendommen var solgt som privatbolig og ikke som næringsseiendom, at kjøper derfor måtte ta opp dette med eierskifteforsikringen om de ønsket det, og at dersom journalisten ville ha svar på dette så ønsket klager å få sendt disse skriftlig.

Klager skriver: «Kalgraf [journalisten, sekr.anm.] opplevdes aggressiv og munnhuggende i sin reaksjon på dette ved stadig å avbryte det jeg forsøkte å si, og det føltes vanskelig å få komme til orde. Hun truet meg ved å si at hvis jeg ikke kommenterte dette her og nå, kom hun til å skrive i avisen at Urtebakeriet «har drevet ulovlig bakeri i alle år». Jeg mottok aldri noen skriftlig henvendelse, eller spørsmålene oversendt skriftlig selv etter jeg etterspurte dette. Under samtalen ble jeg heller ikke informert om, eller presentert for, ansatte i kommunens uttalelser om saken i forkant av artikkelen som ble publisert 2. mars. Dette medførte umiddelbart en stor mistillit til journalisten og skadet en videre kontakt.»

Klager anfører at journalisten sendte tekstmelding om at ordføreren kom til å uttale seg om manglende godkjenninger, men at hun ikke fikk noe skriftlig i etterkant.

Klager anfører at artiklene har ført til svært negative konsekvenser for selskapets salg og forretningsutvikling i lokalsamfunnet. Et etterlatt inntrykk av at hun har drevet sin virksomhet «ulovlig i alle år», har vært rammende.

Dekningen er basert på uttalelser fra kommunen og kjøper som ifølge klager er uriktige, og klager anfører at hun ikke har fått en reell mulighet og tid til å samle nødvendig informasjon. Klager anfører at manglende kildekritikk og kildebredde har ført til at saken har blitt uriktig framstilt.

Den omtalte eiendommen er registrert som småbruk i grunnboken, og har ifølge klager godkjenning som stedbunden næring. Klager avviser at de har drevet ulovlig og opplyser at hun har dokumentasjon på søknader og godkjenninger knyttet til hennes drift på gården helt fram til eiendommen ble solgt.

Klager viser til at intensjonen med VVP er å hindre mediene i å påføre enkeltpersoner unødige belastninger, og at et grunnleggende prinsipp i presseetikken er å la dem som blir utsatt for beskyldninger få komme til motmæle, samt at det ikke er den kritiserte som skal ivareta kravet til samtidig imøtegåelse. Klager peker på at kravet om opplysningskontroll også gjelder når den angrepne parten ikke vil svare.

Det anføres at kjøperne, som den sentrale kilden, har sterk egeninteresse, som utløser et ekstra krav til kildearbeidet. Klager anfører at kommunens anklager om ulovlig drift er en sterk anklage, og at avisa slipper til anklager om manglende godkjenninger og at klager bevisst har drevet ulovlig næringsvirksomhet.

Klager anfører at det ikke er dekning for at en påstått tidligere ulovlighet har direkte konsekvens for kjøper av eiendommen, og viser til at Vestnytt har fått informasjon fra eiendomsmegleren om at all informasjon var tilgjengelig for kjøperen.

Klager skriver: «Vestnytt har ikke ettergått informasjonen fra kommunen, eller undersøkt videre hva som eventuelt faktisk var ulovlig. [...] Denne saken har medført en stor belastning for meg og min ektemann. Vi har ikke gjort noe galt, og dersom det tidligere har vært noen mangler ved tillatelser så er dette på ingen måte pga. bevisst unnlatelse eller bevisst ulovlig drift. Likevel er det dette som er hovedfokus i artiklene i Vestnytt, i overskrifter og ingresser. Jeg forstår at kommunens forvaltning er av interesse, men omtalen og vinklingen av denne saken har medført unødig belastning for oss. Hovedinntrykket fra artiklene er at det handler om at Urtebakeriet har driftet ulovlig og at kjøperne har blitt «lurt».»

Klager anfører brudd på VVP 3.9 ved journalistens fremgangsmåte i telefonsamtale 28. februar 2023, da vedkommende ifølge klager «var svært lite hensynsfull og vanskeliggjorde muligheten for å opplyse saken». Klager anfører at hun opplevde samtalen som ubehagelig og truende. Journalisten etterkom ikke ønsket om å heller få spørsmålene skriftlig, og tok ikke kontakt igjen før publisering.

Det anføres brudd på VVP 4.4 om dekning i tittel fordi avisa i titler har slått fast at Urtebakeriet har vært drevet «ulovleg i fleire år» og «aldri har hatt papira i orden», noe det ifølge klager ikke er dekning for. Klager skriver: «I artikkelen fremgår det at en kommunalsjef stadfester at Urtebakeriet har drever ulovlig, slik kommunen ser det nå, og uttaler at: «- Vi var ikkje klar over at det i mangla godkjenning, for dei har ikkje søkt, seier ho. Kommunen leitar vanlegvis ikkje aktivt etter ulovlege tiltak». Dette kan ikke jeg se at gir dekning for påstand om ulovligheter «i alle år» slik overskriften lyder.»

Det ble ifølge klager ikke gitt rimelig tid til å imøtegå beskyldningene, og anklagene ble ikke forelagt slik at hun fikk det korrekte innholdet. Klager viser til en telefonhenvendelse som hun ikke ønsket å svare på der og da, men ba om å få ettersendt skriftlig. Dette ble ikke gjort. Anklager fra ordfører om at klager hadde drevet bevisst, ulovlig drift og uttalelser fra kjøper, ble heller ikke forelagt klager, anføres det.

Klager skriver: «Omtalen inneholdt alvorlige anklager, og jeg har lite erfaring med mediene. Det er også klart at det ville kunne ta litt tid å samle papirer og dokumenter som er relevant for min side av saken. Disse omstendighetene tilsier at Vestnytt burde ha oversendt henvendelsen skriftlig i etterkant av telefonsamtalen 28. februar 2023 for at det skulle foreligge en reell mulighet til å imøtegå de anklagene som ble fremsatt og opplyse saken med informasjonen jeg hadde.»

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Partene har vært i kontakt med sikte på å løse saken i minnelighet, uten at dette har ført fram.

TILSVARSRUNDEN:

Vestnytt forstår at kritisk omtale er belastende, men anfører at samtidig som næringsdrivende har hatt nytte av positiv omtale i mediene, må de tåle å få kritiske spørsmål. Avisa viser til at det har nyhetsverdi når det viser seg at Urtebakeriet har drevet uten flere av løyvene de ifølge kommunen er pålagt å ha, i henhold til plan- og bygningsloven.

Avisa kjenner seg ikke igjen i beskrivelsen av telefonsamtalen 28. februar. Her ble klager orientert om at de jobbet med en artikkel om at ny eier ikke fikk tillatelse av kommunen om å starte opp næringsvirksomhet tilsvarende den de selv hadde hatt, og at kommunen hevdet Urtebakeriet hadde drevet uten lovpålagte godkjenninger og løyver. Klager gjorde det klart at hun ikke ville kommentere saken, og ba ifølge redaksjonen *ikke* om å få sendt spørsmål skriftlig.

Redaksjonen avviser at de har unnlatt å undersøke påstander og opplysninger, eller at de ikke har stilt kommune og kjøper kritiske spørsmål. Bla. er kommunen konfrontert med hvorfor de ikke har tatt tak i saken for lenge siden, når de sier at næringsdrift på stedet aldri har vært godkjent. Når det gjelder kildebredde, skriver avisa: «Under arbeidet med første artikkel og de påfølgende artiklene har vi brukt en lang rekke kilder for å undersøke fakta og belyse saken: Innsyn i dokumenter fra kommunens arkiv, salgsoppgaven som omhandler den solgte eiendommen, Brønnøysundregistrene, grunnboken, plan- og bygningsloven, tidligere artikler Vestnytt har skrevet om stedet, intervju med kjøper, intervju med kommunalsjef for kultur og samfunn, som har ansvar både for byggesak og landbruk i Øygarden, samtale med leder for landbruksavdelingen (ikke sitert) og intervju med Backs eiendomsmegler. I påfølgende artikler ble i tillegg ordfører og daglig leder i «Kompetansenettverk lokalmat Vest» i Vestland fylke intervjuet.»

Vestnytt anfører at Back fikk god anledning og tid til samtidig imøtegåelse, og viser til vedlagt SMS-korrespondanse og epost.

Avisa peker på at innholdet i salgsoppgaven var en viktig kilde, der det kommer tydelig fram at flere av byggene og tiltakene mangler godkjenninger og løyver. Det er ifølge avisa også et poeng at det var dette som fikk kommunen til å reagere og stille krav til ny eier.

Til påstandene om at alt har vært i orden, viser avisa til salgsprospektet, som selger har godkjent, og anfører at klager ikke svarer på de konkrete manglene som kommunen peker på.

Vestnytt skriver: «Back hevder i PFU-klagen at Urtebakeriet var godkjent som stedbunden næring, noe hun også hevdet i et innlegg på Facebook i mai. Siden dette var det eneste stedet Urtebakeriet offentlig ga uttrykk for hva de mente om saken, skrev Vestnytt en oppfølgersak der vi siterte fra innlegget og innhentet kommentarer fra kommunen. Kommunen, som er planmyndighet, svarer at det ikke er mulig å få noen generell status som stedbunden næring for en eiendom som opphever kravene i plan- og bygningsloven. Kort tid etter publisering av oppfølgerartikkelen ble innlegget slettet fra Urtebakeriets Facebook-side.»

Avisa anfører at referater viser at eiendommen ikke er en landbrukseiendom og at bakeriet ikke defineres som stedbunden næring av kommunen, og at dette var kjent i en forhåndskonferanse i 2020 mellom Urtebakeriet og kommunen. Kilden tyder ifølge avisa på at klager var klar over manglene, men unnlot å søke. I påklaget artikkel presiseres det ifølge redaksjonen hvilke godkjenninger som mangler. Vestnytt påpeker at det som er omtalt i artikkelen er det som mangler, ikke det som er godkjent.

Vestnytt viser til at Statsforvalteren senere har bekreftet at tiltakene og bruksendringene som Urtebakeriet hadde gjort, ikke var i tråd med lovverket.

Redaksjonen skriver: «Det er relevant å la ordføreren kommentere hvordan kommunen følger opp kravene i plan- og bygningsloven. Selv om ordføreren her uttaler seg generelt om tillitsforholdet mellom det offentlige og innbyggerne, ser vi at uttalelsen kan tolkes som en antydning om at han tror klager bevisst har unnlatt å søke. Dersom man tolker uttalelsen slik, er det likevel etter vårt syn en meningsytring som ordføreren må kunne fremme.»

Ifølge Vestnytt avslo klager å imøtegå opplysningene 2. mars, og avslo også tilbud om å få tilsendt spørsmål på e-post.

Avisa anfører at det privatrettslige mellom kjøper og selger ikke var tema for deres artikler, men fokus var på hvorfor kommunen ikke tok tak i saken og hvordan de håndterte det som hadde oppstått. Vestnytt avviser derfor brudd på VVP 3.2.

Vestnytt uttrykker forståelse for at dekningen oppleves som belastende, men anfører at det faktum at de hadde flyttet til et annet sted i landet var med i betraktningen da belastningen ble vurdert. Urtebakeriet har tidligere fått mye omtale, og forholdene hadde offentlig interesse. Avisa anfører at vinklingene ikke har vært for spisse, og mener de har belegg for titler og ingresser: «Når planmyndighetene slår fast at både tidligere eier og nåværende eier var og er avhengige av en rekke løyver og dispensasjoner for lovlig å kunne drive næring på eiendommen, mener vi det er belegg for å skrive at Urtebakeriet har blitt drevet ulovlig i alle år og at de aldri har hatt papirene i orden.»

Redaksjonen viser til at både selger og megler har brukt navnet Urtebakeriet i salgsprospektet, og anfører at navnet i artiklene peker på stedet og eiendommen, og ikke bedriften.

Vestnytt avviser brudd på VVP 4.14, og anfører at de tok kontakt med Kristi Back to dager før publisering av første artikkel. Telefonsamtalen varte i fem minutter. Redaksjonen la fram at ny eier hadde fått beskjed fra kommunen om at hun ikke uten videre kunne starte næringsdrift på stedet, da flere av bygningene ikke var godkjent for næringsdrift, og aldri hadde vært det. Klager svarte at hun hadde solgt stedet som privat bolig.

Avisa skriver: «Hun fikk opplyst at kommunen hevder Urtebakeriet hadde blitt drevet ulovlig, siden blant annet bakeriet og kjøkkenet ikke var godkjent for næringsdrift. Back svarte da at de hadde ryddet bort kjøkkenet før salget, og spurte så om det var meldt inn tvist til eiendomsskifteforsikring. Da vi svarte at vi ikke trodde det var gjort, sa Back at hun ikke kunne svare på noen spørsmål fra Vestnytt før hun hadde fått informasjon fra "formelt riktige kanaler". Hun ba ikke om å få tilsendt spørsmål skriftlig.»

Redaksjonen avviser at de skal ha truet med at de ville skrive at Urtebakeriet «hadde drevet bakeriet ulovlig i alle år» dersom hun ikke kommenterte saken der og da. Vestnytt anfører at det var deres plikt å opplyse henne om hva hun takket nei til å kommentere. Avisa anfører at de utvilsomt forela de sterke beskyldningene for Back.

Avisa skriver: «Hadde Back bedt om å få tilsendt spørsmål, ville hun fått det. Det fikk megleren hennes, som vi kontaktet samme dag.»

I SMS-utveksling samme dag som publiseringen, ble klager på nytt invitert til å kommentere saken, og hun ble orientert om ordførerens uttalelse, anfører Vestnytt. Klager gjentok at det ikke var meldt inn noen tvist; og skrev at de ikke kom til å kommentere saken.

Vestnytt anfører at de forstår at det er ubehagelig å bli presentert for dårlige nyheter, men avviser at de har opptrådt aggressivt eller truende. Redaksjonen anfører at klager har fått gjentakende tilbud om samtidig imøtegåelse og tilsvaer.

Klager holder fast ved at telefonsamtalen 28. mars var det hun kaller «utilbørlig oppførsel», og anfører at journalisten hadde makt til å publisere offentlig negative og alvorlige påstander.

Klager anfører at hun ikke forsto hva de alvorlige påstandene gikk ut på og kontaktet megler, som opplyste at de hadde fått tilsendt en liste med spørsmål med svarfrist kl 14 dagen etterpå. Ifølge klager fikk megler mulighet for tilsvaer med mer enn 24 timers frist, mens hun ikke fikk noen ting. Klager fastholder at hun ikke fikk mulighet for skriftlig imøtegåelse, eller gjennomlesning av artiklene på forhånd, og opplyser at hun fikk et åpent spørsmål om hun hadde noe å fortelle på SMS etter at det var publisert på nettavis og i papiravisen.

Klager anfører at Vestnytt uoppfordret burde gitt henne tilgang til og gjennomlesning av spørsmål og artikler før publisering, når det var snakk om så alvorlige beskyldninger.

Ifølge klager unnlater Vestnytt å forholde seg til to grunnleggende juridiske forhold: At eiendommen er solgt som privat eiendom og ikke næringseiendom, samt at den var registrert som småbruk, ikke næringseiendom. Klager anfører at det er et faktum at eiendommen i grunnboka på salgsdato er registrert som småbruk.

Klager lister opp flere eksempler på tiltak og godkjenninger fra kommunen som de kunne ha opplyst avisa om dersom de hadde fått reell mulighet til tilsvaer, bla. godkjenning til stedbunden næring fra landbruksavdelingen.

Klager anfører at kildebredden er kommunens ulike administrative personer, og skriver: «Nåværende kommune og administrasjon har med stor sannsynlighet ikke funnet våre tidligere godkjente tiltak. Vi sjekket dette opp selv ved å lete i arkivene til kommunen og kunne ikke finne noe. Det var helt tomt. Etter mye leting lå våre godkjenninger bak en annen innbyggers søknader. Der lå det også dokumentasjoner på ulike tiltak med gårds og bruksnummer som gjaldt andre innbyggere på Algrøy, men som ikke hadde noe med vår sak eller hverandres saker å gjøre. Dette lå på steder i arkivet en ikke hadde forventet å finne det. Vi har i utgangspunktet heldigvis selv tatt vare på alle godkjenninger og tiltak selv. Dette er også opplysninger som ville vert viktig hvis vi hadde fått tilsvaersmuligheter.»

Klager slår fast at alle godkjenninger var til stede, og at de alltid har drevet i tråd med regler og anbefalinger. Ifølge klager har ordfører endret syn etter å ha fått deres side av saken. Klager kan ikke se noe sted at Statsforvalteren skal ha uttalt seg om såkalte ulovligheter ved driften av Urtebakeriet.

Klager anfører at det er irrelevant hvor de befinner seg i landet, i forhold til belastning og omdømmeskader. Skadene knyttes til digitale spor knyttet til klagers navn og bedriftsnavn, påpeker klager. Virksomheten er påført svært store skader, anfører klager.

Vestnytt anfører at klager fikk både åpne spørsmål og mulighet til å svare på de konkrete påstandene før første publisering, og avviser at de har kommet med trusler eller ultimatum i møtet med klager.

Redaksjonen skriver: «I første artikkel siterte vi henne på at hun ikke ville kommentere saken før hun hadde fått informasjon fra «formelt riktige kanaler». I etterpåklokskapens lys hadde det vært en fordel om vi på eget initiativ hadde sendt henne spørsmålene skriftlig selv om hun ikke ba om det eller har krav på det. Men hun ble forelagt påstandene i samtalen, og hun gjorde det svært klart for oss at hun ikke kom til å uttale seg på bakgrunn av opplysninger fra Vestnytt.»

Å la kilder lese igjennom artiklene før publisering, vill være i strid ed hensyn til andre kilder og VVP 3.6.

Avisa anfører at klager var i kontakt med megler samme dag som de kontaktet henne, og var kjent med spørsmålene som også var sendt til megler. Hun kunne uttalt seg dersom hun virkelig ønsket dette, selv om hun takket nei til dette da avisa tok direkte kontakt.

Vestnytt anfører at klager helt konsekvent har avvist å uttale seg i all kontakt de har hatt med henne på telefon, SMS og på epost. Det er først senere at hun har ytret at alt hadde vært drevet lovlig, på sosiale medier og i PFU-klagen.

Redaksjonen anfører at både klager og megler er sitert i første artikkel på at eiendommen ble solgt som privat eiendom og ikke som næringseiendom. Tidligere løyver blir relevante fordi ny eier ikke får drive liknende virksomhet på eiendommen, og skriver: «Det handler like mye om driften og forholdet til loven mens stedet ble drevet før salg, som det handler om hvilken type eiendom som var solgt.»

Redaksjonen anfører at uttalelsen som er lagt ved fra landbrukskontoret ikke er et løyve, men en uttalelse. Vestnytt anfører at eiendommen er registrert som småbruk, ikke opphever kravet om å søke bruksendring. Redaksjonen slår fast at man uansett står igjen med at kommunen sier driften på eiendommen ikke var i tråd med kravene i plan- og bygningsloven, og dermed ulovlig.

Vestnytt skriver at det hadde vært en fordel om klager hadde valgt å uttale seg. Hun kunne da ha forklart hvordan hun tolket kommunen og hvordan dialogen med kommunen hadde vært opp igjennom årene. Det ville bidratt til et bredere bilde og kastet lys over den situasjonen som oppsto.

Vestnytt avslutter med å skrive at de unnlot å bruke bilde av driverne i artiklene, av hensyn til belastningen.